



Strategi för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025



Regeringen fattade den 24 mars 2022 beslut om en strategi för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025. Strategins text återges på följande sidor.

Innehållsförteckning

1. Strategins omfattning	4
2. Unescos uppdrag och verksamhet.....	4
3. Svensk inriktning och ämnesmässiga prioriteringar	5
4. Prioriteringar gällande inriktning på Unescos arbetssätt	9
5. Påverkansarbete och former för samverkan	10
6. Uppföljning	11

1. Strategins omfattning

Denna strategi ska ligga till grund för Sveriges samarbete med Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) för perioden 2022–2025. Den fastställer mål, prioriteringar och arbetsformer. Strategin är styrande för Regeringskansliet, Svenska Unescorådet och för berörda utlandsmyndigheter. Det stöd som förmedlas till Unesco av Sida och andra myndigheter genom multilaterala organisationer, det s.k. multi-bi-stödet, ska ligga i linje med strategin.

Som komplement till strategin utarbetar Regeringskansliet särskilda instruktioner till delegater till Unescos generalkonferens och inför möten i Unescos kommittéer och styrelser och andra relevanta Unescosammanhang där Sverige deltar.

Övergripande inriktning och styrning av genomförande och uppföljning av verksamheten framgår av regeringens riktlinjer för strategier inom svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (UD2017/21053) samt strategi för multilateral utvecklingspolitik (UD2017/21055).

2. Unescos uppdrag och verksamhet

Unesco bildades 1945 och är ett rättsligt, finansiellt och organisatoriskt självständigt fackorgan inom FN. Unescos uppdrag är att bidra till fred och säkerhet genom samarbete mellan medlemsländerna inom utbildning, vetenskap, kultur samt kommunikation och information. Unesco är en kunskapsorganisation med ett normativt och standardsättande uppdrag.

Unesco ska på global, regional och nationell nivå bidra till att stärka medlemsländernas egna kapacitet genom att utveckla och anta normativa dokument, sammanställa och sprida rekommendationer och goda exempel, sammanställa statistik och genomföra uppföljningar samt främja internationellt och regionalt samarbete, kunskapsutbyte och partnerskap.

Organisationens strategiska plan för perioden 2022–2029 innehåller fyra strategiska mål som fastställer Unescos arbete för utbildning för alla samt hållbara, rättvisa och fredliga samhällen. I Unescos uppdragsbeskrivning framgår att organisationen ska bidra till fredsbyggande, hållbar utveckling och utrotande av fattigdom samt interkulturell dialog genom utbildning, vetenskap, kultur samt kommunikation och information. Unescos två globala prioriteringar är Afrika och jämställdhet.

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har inför framtagandet av denna strategi gjort en bedömning av Unescos resultat och måluppfyllelse samt relevans mot svenska biståndspolitiska mål. Unesco bedöms vara en effektiv multilateral organisation med ett globalt ledarskap för kunskaps- och policyutveckling inom sina verksamhetsområden. Organisationen anses besitta unik expertkunskap inom frågor som utbildning, kulturarv, journalisters säkerhet samt havs- och vattenfrågor. Unescos arbete med att ta fram statistik och fakta om globala samhällsutmaningar fortsätter att spela stor roll. Unesco har en viktig normativ roll, inte minst inom stöd till global utbildning. Organisationen har även en viktig roll som sammankallande och koordinerande kraft. Vidare bedöms att Unesco arbetar tillfredsställande med flera av de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 och tvärgående frågor som jämställdhet och mänskliga rättigheter. Identifierade utmaningar är bland annat resursmobilisering, resultatredovisning samt svårigheter att arbeta intersektoriellt. En utmaning som Unesco delar med stora delar av FN-systemet är att vissa medlemsstater motarbetar arbetet för mänskliga rättigheter, jämställdhet, intersektoriellt samarbete samt inkludering av icke-statliga aktörer som civilsamhälle och unga.

3. Svensk inriktning och ämnesmässiga prioriteringar

Det övergripande målet för Sveriges internationella bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck (prop. 2013/14:1 utg.omr. 7, bet. 2013/14:UU2, rskr. 2013/14:75). Förutom att bidra till målet utgör samarbetet med Unesco en del av Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188) och ska ta sin utgångspunkt i agendans princip om att inte lämna någon utanför, bistånds- och utvecklingseffektivitet och FN:s globala ramverk för finansiering av hållbar utveckling, Addis Ababa Action Agenda.

Inriktning för Sveriges engagemang i Unesco

Svenskt engagemang i Unesco ska främst prioritera frågor där Unescos arbete har en strategiskt viktig roll i FN-systemet och där Sverige kan bidra med särskild kunskap och kompetens. Sverige ska föra fram erfarenheter från nationell nivå i det globala samarbetet och samtidigt ska lärdomar från det globala samarbetet stärka det nationella arbetet.

Sverige ska i Unesco stå upp för demokratiska principer och stödja demokratisk utveckling. Det svenska engagemanget i Unesco ska bidra till att stärka det multilaterala systemet och ett effektivt, transparent och öppet FN som arbetar utifrån ett rättighetsperspektiv.

Särskild vikt ska läggas på motvindsfrågor inom Unescos mandat där Sverige bedöms kunna göra skillnad på global nivå. Dessa är främst yttrandefrihet och säkerhet för journalister, konstnärer och forskare, jämställdhet och rättigheter för hbtqi-personer och urfolk samt frågor som rör sex- och samlevnadsundervisning och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Genom sitt arbete inom Unesco ska Sverige främja resilienta samhällen som klarar att stå emot och återhämta sig från kriser och konflikter, klimatförändringar, pandemier samt social, politisk och ekonomisk osäkerhet, och där mänskliga rättigheter respekteras. Utbildning, kultur, vetenskap och kommunikation är kraftfulla verktyg för detta och samarbete inom dessa områden kan leda till ökad ömsesidig respekt och förståelse.

Sverige ska bidra till att stärka Unescos roll i främjandet av varje människas rätt till utbildning och lärande genom hela livet, inklusive grundläggande kunskaper som förmågan att läsa, skriva och räkna. Centralt är även att värna och främja utbildning för hållbar utveckling, dess roll för fattigdomsbekämpning, fredliga och inkluderande samhällen och för konfliktlösning och dialog.

Övergripande prioriteringar i samarbetet med Unesco

Sverige ska i samarbetet med Unesco övergripande verka för prioriteringarna nedan. Detta innebär att dessa frågor ska bevakas och svenska företrädare ska vara beredda att driva de övergripande prioriteringarna oavsett inom vilket område arbetet sker.

Sverige ska verka för och följa upp att:

- Unesco utgår ifrån ett rättighetsbaserat arbetssätt samt genom ett inkluderande och intersektoriellt förhållningssätt främjar rättigheter för alla och bidrar till Agenda 2030:s princip om att inte lämna någon utanför,
- Unesco arbetar mot all form av diskriminering samt bekämpar en stereotyp syn på kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder,
- ett jämställdhetsperspektiv integreras i Unescos arbete och att jämställdhetsanalyser genomförs systematiskt och ingår som en del i planering, genomförande, uppföljning och rapportering i Unesco,

- Unescos arbete med att stärka kvinnors ställning inom forskning, kultur, media och utbildningsväsendet stärks,
- klimat- och miljömässig hållbarhet i linje med Parisavtalet och andra relevanta multilaterala överenskommelser på miljö- och klimatområdet integreras i Unescos arbete,
- Unesco i sitt arbete inom klimat och miljö utgår från en vetenskaplig och evidensbaserad grund och verksamhetsövergripande lyfter att klimatförändringarna ställer krav på nya och innovativa lösningar på lokal såväl som på global nivå samt bidrar till formellt, informellt och icke-formellt lärande på området.

Särskilda fokusområden

För strategiperioden ska två fokusområden gälla – allas rätt till utbildning och allas rätt till yttrandefrihet.

Inom fokusområdet utbildning ska Sverige verka för och följa upp att:

- Unesco arbetar för att stärka medlemsländernas respekt för utbildning som en mänsklig rättighet samt sin kapacitet att globalt samordna och stödja medlemsländer i genomförandet av mål 4 i Agenda 2030 – en god utbildning för alla,
- Unescos arbete inom utbildning präglas av en helhetssyn på livslångt lärande med fokus på nationella utbildningssystem som kännetecknas av en likvärdig, jämställd och inkluderande utbildning av god kvalitet i en trygg miljö samt lyfter lärares och lärarutbildningens centrala roll,
- Unesco främjar och uppmärksammar utbildningens bidrag till hållbar utveckling i enlighet med Agenda 2030 samt till främjandet av mänskliga rättigheter och demokratiska principer vilket, bland annat, sker genom att utbildning förmedlar och utvecklar kunskaper, färdigheter, värderingar och handlingskompetenser för hållbar utveckling,
- Unesco stärker sitt normativa arbete med sexualundervisning som ett sätt att främja fullt åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för alla,

- Unesco främjar och uppmärksammar utbildningens roll under och efter kriser, krig och konflikter, inklusive flickors rätt till utbildning, samt hur bristfällig tillgång till kvalitativ utbildning särskilt drabbar marginaliserade individer och individer i sårbara situationer,
- Unesco stärker tillgången till utbildningsrelaterade data och analyser för uppföljning och utvärdering som en förutsättning för evidensbaserad utbildningspolitik.

Inom fokusområdet yttrandefrihet ska Sverige verka för och följa upp att:

- Unesco stärker sitt normativa arbete med press- och yttrandefrihet, konstnärlig frihet och akademisk frihet,
- Unesco stärker sitt arbete för att förbättra arbetsförhållanden och säkerhet för journalister och andra mediearbetare, för kulturarbetare och för forskare samt för att motverka hot och hat mot dessa grupper,
- Unesco särskilt uppmärksammar utsattheten för kvinnor, unga och hbtqi-personer inom media, kultur och vetenskap,
- Unesco stärker sitt arbete för mål 16.10 i Agenda 2030 om att säkerställa allmän tillgång till information och skydda de grundläggande friheterna, bland annat genom arbetet med medie- och informationskunnighet och allas rätt till information.

Prioriteringar inom övriga områden

Utöver arbetet med de övergripande prioriteringarna och de två särskilda fokusområdena genomför Unesco ett kvalitativt och viktigt arbete inom flera andra sektorer och program.

Sverige ska inom dessa områden under strategiperioden arbeta aktivt för att:

- Unesco globalt värnar ett rikt och oberoende kulturliv, en mångfald av kulturyttringar och ett internationellt kulturutbyte,
- Unescos arbete stärker och synliggör kulturens och kulturarvets, inklusive världsarvens, betydelse för samhällsbyggande, hållbar utveckling, fredsbyggande och dialog,

- Unescos arbete med framför allt världsarv och immateriellt kulturarv prioriterar kvalitet i arbetet med listning och nomineringar genom beslut baserade på expertis, integritet, förvaltning, mångfald och internationellt samarbete,
- Unesco främjar utövarnas och det civila samhällets förutsättningar för engagemang och delaktighet i arbetet med immateriellt kulturarv,
- Unesco fortsätter sitt arbete med att förebygga kulturarvsförstörelse och förhindra illegal handel med kulturföremål,
- Unesco betonar den fria forskningens roll för hållbara och demokratiska samhällen och fortsätter sitt arbete med att stärka forskningssystem genom att främja interdisciplinär kunskap, öppen vetenskap och forskning av hög kvalitet,
- Unescos arbete med artificiell intelligens är grundat i internationell rätt, mänskliga rättigheter, jämställdhet och klimat- och miljömässig hållbarhet,
- Unescos biosfärprogram fortsatt håller en hög kvalitet och biosfärprogrammets roll som modell för hållbar utveckling bättre synliggörs,
- Unescos arbete med havsrelaterade utmaningar stärks och Unescos samordning av årtiondet för hållbar havsforskning 2021–2030 stöds.

4. Prioriteringar gällande inriktning på Unescos arbetssätt

Av Utbildningsdepartementets bedömning framgår att Unescos interna effektivitet bedöms vara tillfredsställande. Unesco har stärkt sin resultatbaserade styrning och fortsätter där att utvecklas i rätt riktning. Dock bedöms Unescos verksamhet i alltför hög grad präglas av projekt som är finansierade av öronmärkta medel. Genomförande av en robust strategi för resursmobilisering och hantering samt flexibel finansiering skulle hjälpa Unesco att prioritera och fokusera sin verksamhet. Även ökat samarbete mellan Unescos olika sektorer behövs. Unesco behöver också förbättra sitt arbete med att integrera jämställdhet i samtliga processer samt synliggöra och implementera arbetssätt som visat sig framgångsrika och kostnadseffektiva. Lärdomarna från covid-19-pandemin visar att Unesco förmår att snabbt ställa om delar av programverksamheten vid förändrade omständigheter, delvis tack vare flexibelt stöd från bland annat Sverige.

Med utgångspunkt från detta ska Sverige verka för och följa upp att:

- Unescos möjligheter att fungera normerande, standardsättande, rådgivande och kapacitetsstärkande inom dess mandatområden utvecklas och stärks,
- Unescos arbete utgår ifrån en vetenskaplig och evidensbaserad grund,
- Unesco präglas av en effektiv och resultatbaserad styrning med ansvarsutkrävande och transparens,
- Unesco fortsätter arbetet med att uppnå principen om full kostnadstäckning (cost recovery) i enlighet med den fyraåriga översynen av FN:s operativa utvecklingsverksamhet (Quadrennial Comprehensive Policy Review, QCPR),
- Unesco anpassar och utvecklar en effektivt dimensionerad verksamhet på land- och regionnivå i linje med organisationens långsiktiga strategi,
- Unesco förbättrar sitt externa kommunikationsarbete för att synliggöra och implementera arbetsätt som visat sig framgångsrika och kostnadseffektiva,
- Unesco betonar expertkunskap och värnar experternas roll i styrelser och kommittéer, inklusive representanter från det civila samhället,
- Unesco ökar sitt samarbete med övriga FN-organ och andra relevanta aktörer i syfte att få större genomslag för sina prioriteringar.

5. Påverkansarbete och former för samverkan

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet, i nära dialog och samråd med övriga berörda departement) har det huvudsakliga ansvaret för Sveriges samarbete med Unesco. Svenska Unescorådet och Sveriges delegation vid Unesco i Paris har viktiga roller i arbetet. För att säkerställa ett strategiskt, samstämmigt och effektivt påverkansarbete ska informationsutbyte med berörda myndigheter såväl som ett nära samarbete med det civila samhället ske. Det civila samhällets betydelse för en demokratisk utveckling ska lyftas och främjas. Civilsamhällets och ungas delaktighet är därför prioriterat under strategiperioden.

Sverige ska aktivt verka för att få genomslag för ovan angivna prioriteringar, bland annat genom att:

- vara en aktiv och trovärdig medlem i de Unescokommittéer och Unescostyrelser som Sverige deltar i samt betona vikten av internationella åtaganden, bland annat genom periodisk rapportering,
- vara en aktiv deltagare i högnivådialoger och ministermöten för att följa upp svenska positioner och föra fram politiska prioriteringar samt prioritera löpande dialog med representanter för organisationen på olika nivåer,
- samarbeta med de nordiska länderna samt söka nya allianser för att få större genomslag för gemensamma prioriteringar,
- tillvarata svensk kompetens och erfarenhet inom Unescos verksamhetsområden genom att strategiskt verka för rekrytering av svenskar till Unescos tjänster och verksamhet samt genom olika program för resursbasutveckling.

6. Uppföljning

En resultatuppföljning bör ske av Unescos strategiska plan och åtföljande resultatramverk, genom dess årsrapport, utvärderingar och liknande samt genom löpande bevakning av organisationens verksamhet. Svenska prioriteringar och identifierade utmaningar som anges i denna strategi bör bevakas särskilt. Eftersom strategins tidsspann tidsmässigt sammanfaller med den senare delen av Agenda 2030 bör särskilt fokus för uppföljning beakta de globala mål för hållbar utveckling som Unesco ansvarar för.

Uppföljningen av organisationens verksamhet och resultat bör användas för den löpande styrningen av organisationen och resultatredovisningen samt nästkommande organisationsbedömning.